

Girişimcilik Yönelimini Etkileyen Faktörler: Teknoparklarda bir Araştırma¹

Osman AKARSU², Musa Said DÖVEN³

Girişimcilik Yönelimini Etkileyen Faktörler:
Teknoparklarda bir Araştırma

Factors affecting the entrepreneurial orientation: A
research in Technoparks

Öz

Abstract

Bu çalışmada, girişimcilik yönelimini etkileyen faktörler ülkemiz teknoparklarında yer alan girişimcilerin durumu ele alınarak incelenmiştir. Üst Yönetim Kuramından süzülen değişkenler bireysel, örgütsel, çevresel ve sosyal statü faktörleri olarak gruplandırılarak irdelenmiş ve bireysel değişkenler içerisinde yer alan yaş, toplam deneyim ve eğitim düzeyi, örgütsel değişkenler içerisinde yer alan girişimin kuruluş yaşı ve çevresel değişkenler içerisinde yer alan algılanan çevresel belirsizlik düzeyi değişkenlerinin girişimcilik yönelimi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı etkide bulunduğu ortaya çıkmıştır. Dış faktörler olarak ele alınan çevresel ve sosyal statü faktörleri, iç faktörler olarak değerlendirilen bireysel ve örgütsel faktörlerden daha fazla girişimcilik yönelimini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

In this study, the factors affecting the entrepreneurial orientation were examined by considering the situation of the entrepreneurs in the technoparks of our country. The variables filtered from the Upper Echelon theory were examined by grouping them as individual, organizational, environmental and social status factors, and the variables of age, total experience and education level within the individual variables, the age of enterprise within the organizational variables, and the perceived environmental uncertainty level within the environmental variables. It has been found that there is a statistically significant effect on entrepreneurial orientation. It has been concluded that environmental and social status factors, which are considered as external factors, affect entrepreneurship orientation more than individual and organizational factors considered as internal factors.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik Yönelimi, Üst Yönetim Kuramı.

Keywords: Entrepreneurial Orientation, Upper Echelon Theory.

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

¹ Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında, birinci yazarın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim dalında yürüttüğü "Girişimcilik yönelimini etkileyen faktörler nelerdir? Teknoparklarda bir araştırma" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir

² Osman Akarsu, Doktor, Millî Eğitim Bakanlığı, osmanakarsu@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-0595-6795

³ Musa Said DÖVEN Doktor Öğretim Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/ İşletme Bölümü said.doven@gop.edu.tr, ORCID ID orcid.org/0000-0001-7499-8430

1. Giriş

Girişimcilerin dünyayı değiştirdiği bu ortamda girişimcinin neden ve nasıl ortaya çıktığı sorusunun cevabını bilmek hem bireylere hem de toplumlara sayısız avantajlar sunacak, üretim, refah ve istihdamı artırarak ekonomik büyüme ve kalkınmaya eşsiz bir destek verecektir. Çalışma kapsamında girişimcilik yönelimi kavramını etkileyen faktörleri belirlemek adına hem bireysel hem örgütsel hem de sosyal statü faktörlerini içine alan çok düzeyli analiz birimi tercih edilmiştir. Kuram olarak ele aldığımız Üst Yönetim Kuramında bahsi geçen tüm potansiyel ve çevresel uyarılar karar alıcının örtük ya da gizil bilişsel temeli ve değer süzgecinden geçerek sınırlı vizyonuna ulaşıp sonrasında seçici algısından geçerek yorumlamaya ve yönetsel algısıyla stratejik karara doğru hareket ettiği bir akış görülebilir (Hambrick ve Mason, 1984, ss. 195-198). Üst Yönetim Kuramında yöneticilerin aldıkları eğitim, iş hayatındaki deneyimleri, sahip oldukları değerler, kişilik yapıları gibi birçok demografik özellik onların örgütle ilgili aldıkları stratejik kararları ve dolayısıyla örgütün performansını etkilediği savunulmaktadır. Üst Yönetim Kuramında yöneticilerin, karşılaştıkları stratejik durumların kişiselleştirilmiş yorumları temelinde hareket ettikleri ve karar aldıkları, bu kişiselleştirilmiş yorumların yöneticilerin deneyimlerinin, değerlerinin ve kişiliklerinin bir fonksiyonu olduğu ifade edilmiştir (Hambrick, 2007). Örgütü üst düzey yöneticilerin yansıması olarak değerlendiren kuram, bu güçlü aktörlerin değerlerinin, bilişsel modellerinin ve kişiliklerinin, oldukça stratejik bir durum olan girişimcilik yönelimi kararının güçlü bir öngörücüsü olabileceği fikrini öne çıkarmaktadır (Covin ve Miller, 2014; Wang vd, 2021). Araştırmanın saha kısmında ise girişimci ve kuluçka işletmelerini, startup'ları ve girişimcilerin faaliyet alanlarının en iyi görülebileceği ve girişimciliğin bir anlamda fidanlığı olarak değerlendirilebilecek meca Teknoparklar olduğu için burada bir araştırma tasarlanmıştır. Türkiye'deki etki sıralamasındaki ilk 15 Teknoparktaki tüm şirketler ele alınmıştır.

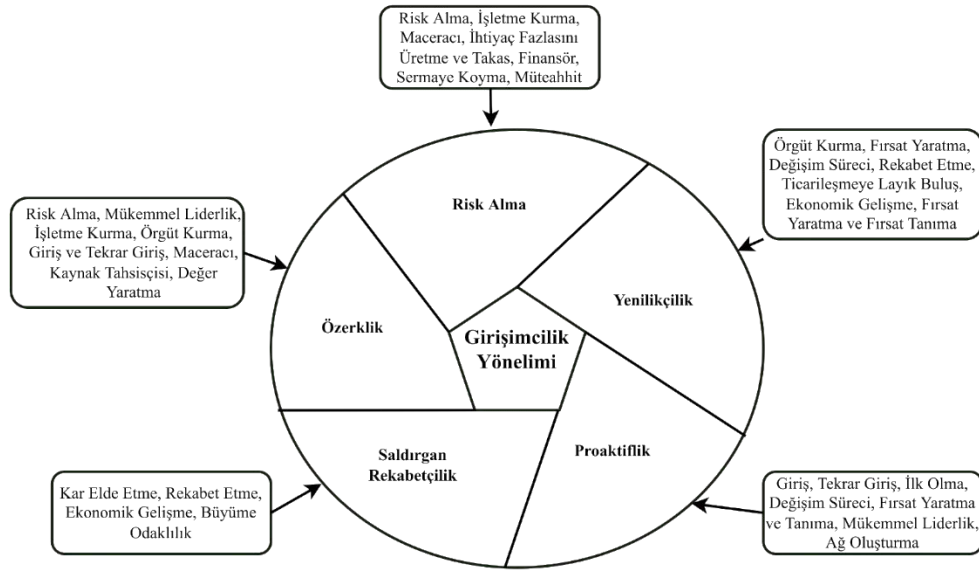
Girişimcilik yönelimine etkileri bağlamında bireysel, örgütsel ve sosyal statü faktörlerini içine alan bir tasarım ve bütünüyle bir kuramsal çerçeve ile gelişmekte olan bir ekonomide ve girişimciliğin fidanlığı sayılabilecek bir örneklemele bu araştırmayı yapmak bu çalışmanın en temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Birey düzeyinde "karar bakış açısıyla", örgüt düzeyinde "davranış ve eylem suretiyle", sosyal statü düzeyinde ise "sosyoekonomik köken, ebeveyn eğitimi ve ilk çocuk olma durumuyla", girişimcilik yönelimi kavramını anlamak, Üst Yönetim Kuramı söylemleri çerçevesinde değerlendirmek alana yeni açılımlar getirmek amaçlanmaktadır. Girişimciyi ve girişimcilik yönelimini en iyi görebileceğimiz meca olan ülkemiz Teknoparkları bireysel, örgütsel, sosyal statü faktörleri bağlamı içinde ve bir teorik çerçeve içerisinde ele alınmıştır. Ayrıca "birey düzeyinde karar bakış açısı" ile "örgüt düzeyinde davranış ve uygulama olarak" ve sosyal statü faktörleri düzeyinde "çatı kavram" olarak birey ve örgütü içine alan bir yaklaşımla ele almak bu çalışmanın özgün katkısıdır.

2. Literatür

2.1. Girişimcilik Yönelimi

Girişimciye, özellikler ya da davranışlar şeklindeki yaklaşım literatürde ayrı kanatları temsil etmektedir. Literatürün tarihsel gelişiminde çeşitli girişimcilik tanımlarına rastlanılmaktadır. Finkelstein vd. (2009, s. 5) "eğer stratejiyi anlamak istiyorsak stratejisti anlamak zorunda olduğumuzu" ifade etmiştir. Bu noktadan hareketle, çalışmamız kapsamında ayırımına varılmaya çalışılan, işletmeler açısından kritik stratejik kararlardan birisi olan girişimcilik yönelimine etki eden bireysel, örgütsel ve sosyal statü faktörlerine ilişkin tanımlara yer verilecektir. Bu grupta girişimcilik yönelimini etkileyen bireysel, örgütsel ve sosyal statü faktörlerinin ve Üst Yönetim Kuramı ölçülebilir değişkenlerinin arka planını oluşturdukları için hangi analiz düzeyinden geldikleri hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır. Bu yaklaşımla girişimcilik kavramını ele alırken dikkat çektiği, öne çıkardığı, vurguladığı unsurları su yüzüne çıkarıp benzeşen ve ayrışan noktalarını belirlemek ve bu noktaların önemine vurgu yapmak istenilmiştir.

Literatürde rastlanılan birçok tanım girişimcinin ve girişimciliğin “ne” olduğu ile ilgili iken girişimcilik yönelimini oluşturan faktörlerin girişimcinin “nasıl” ile daha çok ilgili olduğu görülmektedir. Literatürde eksen kayması olarak adlandırabileceğimiz bu dönüşümle girişimcilik çalışmalarının seyrinin değiştiği görülmektedir. Literatürde rastlanılan girişimcilik tanımları bize girişimciliğin “ne olduğu” ile ilgili cevapları vermektedir. Literatürde görülen bu tanımlar, girişimcilik yöneliminin faktörleri olan “risk alma, yenilikçilik, proaktiflik, rekabetçi saldırganlık ve özerklik” gibi kavramların entelektüel kökenini oluşturmaktadır. Ayrıca girişimcilik yönelimi faktörleri olan bu kavramların, girişimciliğin “nasıl olması gerektiği” ile daha çok ilgili olduğu düşünülmektedir. Şekil 1’de literatürdeki Girişimci tanımları (Ne) ve Girişimcilik Yönelimi (Nasıl) etkileşimi ismiyle bu çalışmanın yazarları tarafından kavramsallaştırılmıştır.

Şekil 1. Girişimci Tanımları (Ne) Girişimcilik Yönelimi (Nasıl) Etkileşimi

Kaynak: (Akarsu, 2021, s. 9)

Şekil 1’de verilen etkileşim ile tarihsel süreçte literatürden elde edilen girişimci tanımları ile girişimcilik yönelimi boyutları eşleştirilmiştir. Girişimcilik yönelimi tek bir teori ya da kavramsal çerçeve ile ele alınamayacak kadar geniş bir kavramdır. Neredeyse 40 yıllık dönemde, girişimcilik yönelimi kavramı çok sayıda teorik çerçeve ve birçok farklı isimle tanımlanmıştır (Basso vd., 2009; Miller, 2011, ss. 881-885). Bunlara örnek olarak özellikle karar bakış açısının imalarının görüldüğü Kor vd., (2007)’in Öznelci teorisi, Teece vd., (1997)’in dinamik yetenekler kavramı, Prahalad ve Bettis (1986)’in baskın mantık kavramı ve Meyer ve Heppard (2000)’in girişimsel baskın mantık kavramı ve Üst Yönetim Kuramı girişimcilik yönelimini açıklamada kullanılabilecek bazı teorik lenslerdir. Üst Yönetim Kuramı ölçülebilir değişkenlerinden faydalanarak, örgütlerinin üst yönetimini oluşturan girişimcilerin sahip oldukları demografik özellikleri bireysel, örgütsel ve sosyal statü başlığı altında gruplayarak bu girişimcilerin girişimcilik yönelimini etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

Covin ve Slevin (1989, s. 77) girişimcilik yönelimini, “örgütleri muhafazakârlıkla girişimcilik arasında uzanan bir cetvelde konumlandırılan makro seviyede bir olgu” olarak değerlendirmişlerdir. Girişimcilik yönelimi ile ilgili tanımlamalarda dikkat çeken en önemli husus bazı yazarların (Covin ve Miller, 2014; Dess vd., 2011; Lumpkin ve Dess, 1996) girişimcilik yönelimini yeni iş yaratma sürecinde lider düzeyi belirli ‘eğilimsel özelliklerin yansıması’ olarak ele almışlardır. Diğer bazı yazarlar (Covin ve Slevin, 1989: 77; Wiklund ve Shepherd, 2003) ise risk alma, yenilik ve proaktiflik gibi işletme düzeyi “davranışsal özelliklerin” karmasını, stratejik karar alma eğiliminde işletme açısından “ya girişimsel ya da

muhafazakar” olarak tanımlamışlardır. Girişimcilik yönelimi işletmenin bir alt birim faaliyeti değil, bir duruşu ‘eylem ya da davranış’ ve bir niteliği ‘özellik ya da eğilimi’ olarak konumlandırılmıştır.

2.1.1. Girişimcilik Yönelimi Boyutları

Girişimcilik yönelimi kavramı en yaygın olarak iki ayrı olguya atıfta bulunularak kullanılmıştır (Covin ve Lumpkin, 2011). Tek boyutlu yapı, “girişimci olmanın” kuruluşlar veya iş birimlerinde nasıl ortaya çıktığı, risk alma, yenilikçilik ve proaktiflik boyutları ile belirli girişimcilik özelliklerinin ortalamasının, işletmenin girişimcilik yönelimini gösterdiğini belirtmektedir. Girişimcilik yönelimi boyutlarından risk alma, yenilikçilik ve proaktivite boyutlarının ortalaması ya da bu süreçlerin davranışsal tezahürlerinin ortak varyansına yansımaları ne kadar yüksekse işletmenin yönelime o derece sahip olduğu belirtilmektedir (Covin ve Slevin, 1989; Miller, 1983). Çalışma kapsamında tercih edilen çok boyutlu yapıda ise girişimcilik yönelimi, işletmelerin değer üretmek için özel amaçları kapsayan uygulamaları, aktiviteleri, süreçleri, örgütün stratejik duruşunu da içeren girişimsel çabalarını ve kararlarını ifade etmektedir (Lumpkin ve Dess, 1996, s. 136). Lumpkin ve Dess (1996) girişimcilik yönelimine, işletmelerin girişimci davranışlarına; karar verme stilleri, yöntemleri ve nasıl davrandıklarını gösteren uygulamalarıyla odaklanan stratejik bir yaklaşım olarak bakmıştır. Bazı yazarlar (Covin ve Slevin, 1989; Miller, 1983) girişimcilik yönelimi olgusu ile ilgili olarak girişimci işletmeler arasında neyin ‘ortak’ olduğuna odaklanarak, diğer bazı yazarlar (Lumpkin ve Dess, 1996) ise girişimci işletmelerin nasıl ‘farklı’ olabileceğine odaklanarak kavramsallaştırmayı tercih etmektedirler (Covin ve Wales, 2019, s. 4). Girişimcilik yönelimi literatüründe yapının eşit ölçüyle birlikte değişen üç boyuttan mı yoksa bağımsız olarak hareket eden beş boyuttan mı oluştuğu ile ilgili tartışmalar sürmektedir (Davis, 2007, s. 67). Kavramsallaştırmayla ilgili bu durumun “bir tutarsızlık değil aksine farklı olgulara odaklanıldığı için her ikisinin de geçerli ve üzerine çalışılabilir” olduğu belirtilmektedir (Covin ve Wales, 2019, s. 4). Çalışma kapsamında çok boyutlu yapı tercih edilmiştir.

2.1.1.1. Yenilikçilik

Girişimcilik yönelimi faktörlerinden olan yenilikçilik, üst düzey yöneticilerin, işletmeleri için rekabet avantajı elde etmek için değişimi ve yeniliği tercih etme eğilimini (Covin ve Slevin, 1989; Miller, 1983) yansıtmaktadır. Yenilikçilik ile işletmenin yeni ürünler, hizmetler veya teknolojik süreçlerle sonuçlanabilecek yeni fikirlere, yeniliklere, deneylere ve yaratıcı süreçlere katılma ve bunları destekleme eğilimine (Lumpkin ve Dess, 1996) vurgu yapılmıştır. Yenilikçilik, işletmenin eskiden yeniye dönüşümünü (Guth ve Ginsberg, 1990), işletmenin endüstrisinde "çevreyi kıran değişiklik" veya "rekabet kurallarını değiştirmesini" (Stopford ve Baden-Fuller, 1994), işletmeyi ve çevreyi dönüştürme potansiyeline sahip “yeni” bir şeyin pazara sunulmasını (Sharma ve Chrisman, 2007) ifade etmek için kullanılmıştır. Yeni örgüt formu oluşturma, yaratıcı yıkımda var olan yeni ve etkili kombinasyonların ürün ya da pazar ve teknolojik yenilik şeklinde tezahürü sonucu ortaya çıkabilecek yenilikçilik hususu yeni fırsatların peşinden koşma isteğini ya da değişime yenilikçi bakış açısını ifade etmektedir.

2.1.1.2. Proaktiflik

Girişimcilik yönelimi faktörlerinden olan proaktifliği, Venkatraman (1989) mevcut faaliyet alanlarıyla ilgili olabilecek veya olmayabilecek yeni fırsatlar aramak, rekabet öncesinde yeni ürün ve markaların tanıtımı, yaşam döngülerinin olgunlaşmış veya azalan aşamalarında olan operasyonları stratejik olarak ortadan kaldırma olarak değerlendirmiştir. Lumpkin ve Dess (1996) ise proaktifliği, yeni fırsatları öngörmek ve takip etmek için inisiyatif alma ve aynı zamanda yenilikçi veya yeni keşif faaliyetlerinin eşlik ettiği ileriye dönük bir perspektife dikkat çekmişlerdir. Shane ve Venkataraman (2000) ise proaktiflik ile yöneticilerin bir pazardaki gelecekteki istek ve ihtiyaçlarla ilgili ileriye dönük bakış açısını ifade ettiğini belirtmişlerdir. İşletme açısından gelecekteki talepleri tahmin ederek hareket etme (Rauch vd., 2009) olarak ifade edilebilecek proaktiflik ile gelişmekte olan pazar ya da sektörlerde önde olmak ve pazara ilk giren olmak üzerinde durulmuştur. Proaktiflik, pazara ilk giren olma, ilk harekete geçme ve dolayısıyla rekabet avantajı yaratma ve pazar liderliği pozisyonlarını araştırmayı

içeren fırsat arayan, inisiyatif alan bir yaklaşımdır. Proaktif girişimci, ticarete etkin rol üstlenerek araştırmakta, talep edilen malları ve talepte bulunan pazarları bulmaktadır. Bu yönüyle proaktiflik yeni fırsatları öngörme ve arama kapasitesi ile ilgili bir olgudur. Talebe ilk ulaşma isteği ya da inisiyatif alma bakış açısı olarak ifade edebileceğimiz proaktiflik kavramı ile “fırsat peşinde olmayı umma ve takip etmede inisiyatif alma, ilk olma ve ileri görüşlü olma isteği” vurgulanmaktadır.

2.1.1.3. Risk Alma

Risk alma ise Miller (2011); Vora vd. (2012) tarafından yatırım yapma ve büyük miktarda sermaye, kaynaklar vb. riske atma eğilimi şeklinde ifade edilmiştir. Alınan bu risk sonucunda potansiyel olarak ağır borçlanma gibi birçok belirsizlikle karşı karşıya kalma durumu söz konusudur. Lumpkin ve Dess (1996) risk almayı “işletmenin riskli projelere girişme eğilimi ve yöneticilerin, kesin hedeflere ulaşmak için cesur ve ihtiyatlı eylemler tercihlerini” ifade ettiğini belirtmiştir. Risk alma, yüksek getiri şansı olan yüksek riskli faaliyetlerde bulunma eğilimini ve ayrıca belirsiz ortamlarda cesur eylemleri ifade eder. Yönetimin işle ilgili işletme hedefleri doğrultusunda cesur davranışları vurgulanmıştır. Karar alıcının risk eğilim düzeyini ya da ödül beklentisi bakış açısını ifade etmektedir. Örgüt açısından ödül beklentisi örgütün elde etmek istediği kâr, birey açısından ödül beklentisi fayda olarak ifade edilmelidir.

2.1.1.4. Saldırgan Rekabetçilik

Girişimcilik yönelimi faktörlerinden saldırgan rekabetçilik, bir işletmenin, giriş yapmak veya pozisyonu geliştirmek, yani pazardaki sektör rakiplerinden daha iyi performans göstermek için rakiplerine doğrudan ve yoğun bir şekilde meydan okuma ve yüzleşme eğilimini (Lumpkin ve Dess, 1996) ifade etmek için kullanılmıştır. Saldırgan rekabetçilik kavramı ile hızlı takipçi olmak, yüksek pazar payı hedefleri belirlemek, fiyatları kapsamlı bir şekilde düşürmek veya pazarlama, hizmet ve kalite ile üretim kapasitesine yoğun bir şekilde yatırım yapmak (Lumpkin ve Dess, 1996; MacMillan ve Day, 1987; Venkatraman, 1989) vurgulanmıştır. Saldırgan rekabetçilik, yönetsel manada rakibi yok etmek ile yaşa ve yaşat arasında, mevcut rakiplerle talep için rekabet etmekte kullanılan eylemlerle ilgili bir olgu (Covin ve Covin, 1990) olduğu görülmektedir. Lumpkin ve Dess (2001) saldırgan rekabetçiliği, pazar tehditlerine bir yanıt olarak değerlendirmişlerdir. Özü itibarıyla rekabet ve strateji literatürüne uzandığını düşündüğümüz saldırgan rekabetçilikle, pazara yeni girişte veya pazarda pozisyonunu geliştirme noktasında hali hazırdaki rakiplerle talep için mücadele etme, işletmenin talebe çabuk cevap vermesi ve rekabet avantajı kazanması vurgulanmıştır. Rakipleri ekarte etme isteği ya da çabuk cevap verme bakış açısını ifade etmektedir. Saldırgan rekabetçilik kavramı literatürdeki “dinamik yetenekler kavramı” ile ele alınması gereken bir husus olduğu düşünülmektedir (Akarsu, 2021, s. 29).

2.1.1.5. Özerklik

Özerklik ise bireyin veya ekibin bir fikri veya vizyonu ortaya koyma ve onu tamamlanmaya taşımadaki bağımsız eylemini ifade etmek için, kendi kendini yönlendiren, yeni fikirler geliştiren ve uygulayan bireyler veya ekipler anlamında kullanılmıştır (Lumpkin ve Dess, 1996). Örgütsel manada özerkliği içselleştirmiş kuruluşlar, çalışanlarının bağımsız hareket etmelerine, önemli kararlar almalarına ve ilerlemelerine olanak tanımış ortamlardır. Bu ortamda çalışanlar da hareket serbestliğine sahip özgür çalışanlardır. Yeni giriş ve fırsatlar peşinde özgürce koşma, karar alıcı ve öncü olma, bağımsız ruh ve fikir dünyasına sahip oluş, vizyonunu, liderliğini ortaya koyma ve işletme içinde girişimci yaygınlığı aktarma vurgulanmıştır. Özerklik boyutu ile otonomi içinde işlerini yapan çalışanların çabalarının desteklendiği, kendi kararlarını almalarının önünün açıldığı, müdahalesiz düşünme ve harekete geçme serbestisine sahip şapkasız bireyler ve çatısız düz örgütler kastedilmektedir.

2.2. Üst Yönetim Kuramı

Bu çalışmanın kuramsal alt yapısı Hambrick ve Mason (1984) tarafından öne sürülen Üst Yönetim Kuramı üzerine kurulmaktadır. Stratejik karar bakış açısıyla Üst Yönetim Kuramında bahsi geçen tüm

potansiyel ve çevresel uyarılar, karar alıcının örtük ya da gizil bilişsel temeli ve değer süzgecinden sınırlı vizyonuna ulaşır. Sonrasında seçici algısından geçerek, yorumlamaya ve yönetsel algısıyla stratejik karara doğru hareket ettiği bir akış içindedir (Hambrick ve Mason, 1984: 195-198). Üst Yönetim Kuramında ifade edildiği üzere örgütler üst kademe yöneticilerinin yansımalarıdır (Hambrick ve Mason, 1984, p. 194). Üst yöneticilerin stratejik tercih ve uygulamalarını anlayabilmek için başvurulabilecek en objektif kriter, onların demografik özellikleridir. Bu yüzden kuramın teorik temelleri içerisinde önce demografi kavramı, sonra demografinin etkilediği bilişsel yapılar ve şemalar, sonrasında bilişsel yapıların ve şemaların etkilediği girişimcilik yönelimi gibi stratejik kararlar ve davranışlar değerlendirilmiştir. Üst Yönetim Kuramının hangi çalışmalar temel alınarak oluşturulduğu ile ilgili bir değerlendirme yapıldıktan sonra, kuramın teorik temelleri içerisindeki kavramlar ve kuramdan süzülen ilgili değişkenler kısaca ele alınmıştır.

2.2.1. ÜYK Teorik Temeller ve Önemli Kavramlar

Üst Yönetim Kuramının ilk öne sürüldüğü yıllarda üst yönetim takımlarını incelemeye alan bir kuram olarak ele alındığı görülmektedir. Lakin son yıllarda kuramın genişletilmesi amacıyla araştırmacıların sadece üst yönetim ekiplerini değil, aynı zamanda birey olarak CEO'ları ve girişimcileri de araştırma konusu yaptıkları görülmektedir (Dooley ve Fryxell, 1999; Ginzler vd., 2004; Russ, 1991). Yazarlara göre kuramın yönetsel açıdan iki önemli amacı mevcuttur. Bunlar; üst kademe özelliklerinin örgütsel sonuçları nasıl yansıttığı hakkında model sunmak ve yönetici geçmişi ile işletme çıktıları arasında ilişkinin tespit edilmesine yönelik araştırmalara temel teşkil etmektir. Demografik özellikler, yönetsel anlamda her şeyi açıklamaktan uzaktır. Çünkü karar ve uygulamalar birey ve grup düzeyinde alınmakta, örgüt düzeyinde davranışa dönüşmekte ve uygulanmakta, toplumsal etkilerinin ise "çift yönlü" olduğu iddia edilmektedir (Akarsu, 2021, s. 85). Yönetici takımlarının yanı sıra bireysel özelliklerin farklılığı ve örgüt içindeki dağılımı, işletme kararlarının ve uygulamalarının gerçek nedenleri ve öngörücüleri olarak düşünülebilir.

Hambrick ve Mason (1984, s. 195) Üst Yönetim Kuramında, rasyonel davranış teorisinin (March ve Simon, 1958) insanların ve örgütlerin belirli koşullar altında belirli amaçlara ulaşmak için önceden belirlenmiş bir davranışta bulunmaları gerektiği varsayımını çok sert ve katı olarak değerlendirmişlerdir. Hambrick ve Mason (1984, s. 195) çalışmamızın teorik alt yapısını oluşturdukları makalelerinde, bu belirlenmiş unsurlara ve karar vericilerin bilişsel alt yapısına atıfta bulunmaktadır. Bu unsurlar; geleceğe ilişkin bilgi ve varsayımlar, seçenekler konusunda bilgi ve bu seçeneklerin sonuçlarına yönelik bilgileri içermektedir. Bu unsurların ele alınış şeklinin karar verici yöneticiler açısından farklılaşacağı iddia edilmektedir. Üst Yönetim Kuramının işletme yazınında yerini alırken geçirdiği safhaları aktarırken, kökeninde Carnegie Okulunun davranış teorisi ve Pfeffer'in örgütsel demografi yaklaşımı bulunduğu görülmektedir. 1960'lı yıllarda Carnegie Okulu'nun yaptığı kuramsal çalışmalara göre; önemli karar ve davranışlar, mekanik uğraşlardan ziyade davranışsal faktörlerin birer sonucudur (Aydemir, 2019, s. 23). Müteakiben Pfeffer tarafından ortaya konulan örgütsel demografi yaklaşımına göre de demografik faktörler işletmeleri anlama ve yönetme de önemlidir. Demografik değerler taşıdıkları anlam itibarıyla kişisel hiçbir yoruma gerek bırakmadan yöneticilerin bilişsel seviyelerini ve stratejik tercihlerini kolayca ortaya koymaktadır (Carpenter ve Fredrickson, 2001).

Doğdukları andan itibaren hayatlarının tüm safhalarında kazandıkları veya hâlihazırda var olan bireysel özellikler yöneticileri diğer yöneticilerden farklı kılmakta üst kademelere taşımakta, karar ve uygulamalarını belirlemekte (Aydemir, 2019, ss. 1-3) ve onları özellikle girişimcilik yönelimi gibi işletme çıktısı olarak nitelendirilebilecek başarıların öznesi yapmaktadır. Yöneticilerin karar ve uygulamaları üzerinde belirleyici olan bu özelliklerin bilinmesi, değerlendirilmesi işletme sonuçlarının nedenlerinin bilinmesini sağlamaktadır. Üst yöneticiler örgütlerine en uygun karar ve uygulamaları alıp bunları örgüt içinde davranışa ve eyleme dökmek isterler. Bu durum işletmeler açısından özellikle stratejik perspektifte performans ve rekabet üstünlüğü elde etmek noktasında çok önemlidir. Üst yöneticiler için en önemli konu alternatif hareket tarzları arasında seçim yapmaktan daha ziyade yeni olanak ve

fırsatları keşfetmektir (Byrnes ve Chesterton, 1973, s. 16). Üst yöneticilerin örgüt içerisinde işletme amaçlarına göre davranışlarını belirleyen durumun, sahip oldukları kişisel özellikler (Thomas, 2007) olduğu dikkate alınmalıdır. Yeni olanı keşif hususu gibi özellikle rekabet avantajının tezahürü noktasında üst yöneticilerin sahip olduğu bu kilit özellikleri açıklayıcı, öngörücü olarak değerlendirme önemli görülmelidir. Zira üst yönetim işletmeyi bir bütün olarak yöneten ve bu kararlardan sorumlu olan personeldir (Brinckmann, 2008, s. 25). Üst yönetim ekibi işletme için nadir, kıymetli ve taklit edilemez bir stratejik kaynaktır.

Pettigrew (1992) çalışmasına göre işletmenin en tepesinde yer alan yöneticilerin özellikleri bireysel ve tek liderden çok daha fazlasını ifade etmektedir. Çalışmamız kapsamında birey düzeyinde alınan kararların, örgüt düzeyinde davranışa dönüştüğünü ve toplumsal etkileri olduğu ifade edilmektedir. Üst Yönetim Kuramında, kompleks kararların, ekonomik optimizasyon için mekanik çalışmadan çok davranışsal faktörlerin sonucu olarak açıklanmaktadır (Hambrick ve Mason, 1984, s. 194). Ayrıca Üst Yönetim Kuramı da bize örgütsel düzeyde bu davranışsal unsurları açıklayacak yeterli argümanı sunmaktadır.

Yöneticilerin sahip oldukları demografik özelliklerin oluşturduğu bilişsel yapı sonucu yaptıkları stratejik tercih ve uygulamaların işletme performansını belirlemesi esasına dayanan Üst Yönetim Kuramı, örgüt açısından oldukça stratejik bir olgu olan girişimcilik yönelimi kararı, üst yönetimin sahip olduğu demografik özelliklerin ve değerlerin bir fonksiyonu olarak ele alınacaktır. Girişimcilik yönelimi kararı birey düzeyinde demografik özellikler, örgüt içinde demografik özelliklerin karara etkileri bağlamında davranışsal tezahürleri ve toplumsal faktörler içerisinde sosyal statü faktörleri ile ele alınacaktır. Üst yöneticilerin demografik özellikleri, bilişsel temellerin örgüt içerisindeki yansımasıdır. Bu karakter özellikleri, yöneticinin işletmeye gelirken beraberinde getirdiği gözlemlenebilir ve ölçülebilir niteliklerdir. Bu özellikler: yaş, iş geçmişi, işlevsel geçmiş, eğitim, sosyoekonomik köken ve finansal pozisyon olarak sıralanır (Hambrick ve Mason, 1984, s. 197). Çalışmada örgütün davranışsal manada girişimcilik yönelimi gibi çıktıları da yöneticilerin geçmişlerinden getirdikleri nitelikler ve örgütteki davranışsal uygulamaları ile tahmin edilebileceği iddia edilmektedir. Toplumsal manada bu karar ve davranışsal uygulamaların hayat bulduğu, desteklendiği ya da engellendiği bir anlamda girişimcilik yöneliminin davranışsal tezahürlerinin yeşerdiği 'çatı kavram' olarak sosyal statü faktörlerini de dikkate alarak bütünsel manada olguyu ele almak gerektiği düşünülmektedir. Çünkü yöneticiler ya da girişimciler işletme açısından kritik olan borçlanma politikası gibi finansal, yeni ürün geliştirme gibi işlevsel ve yeni pazarlama teknikleri gibi dışı açık kararlar, aynı zamanda tüm bunları kapsayıcı nitelikte girişimsel kararlar alırlar.

2.2.2. Kuramdan Süzülen İlgili Değişkenler

Çalışma kapsamında girişimcilik yönelimini etkileyen faktörler kuramın değişkenleri dikkate alınarak bireysel, örgütsel, sosyal statü faktörleri ve çevresel faktörler olarak gruplandırılmıştır.

Kuram içerisinde örgütlerin üst yönetim perspektifi şeklinde sunulan üst yönetim özelliklerinden gözlemlenebilir olan yaş, eğitim, fonksiyonel geçmiş, görev süresi, deneyim vb. değişkenler bireysel değişkenler olarak ele alınmıştır. Üst yönetim özellikleri içerisinde sayılabilecek diğer özelliklerden psikolojik olanlar ise değerler ve bilişsel temel olarak ele alınmıştır (Hambrick ve Mason, 1984, s. 198). Üst yöneticinin kara kutusu olarak adlandırılacak bu psikolojik özelliklerde girişimcilik yönelimi gibi oldukça stratejik kararları etkilemesi noktasında önemlidir. Çalışma kapsamında gözlemlenebilir bireysel değişkenler ele alınmıştır.

Rauch vd., (2009) çalışmasında girişimcilik yönelimini, örgütlere girişimci kararları ve eylemleri için bir temel sağlayan strateji oluşturma süreçleri olarak ifade etmektedirler. Çalışanların becerileri, işletmenin rekabet gücünü artıran bir tür kaynaktır. Kaynaklar üretim sürecinin temel girdileridir, oysa yetenekler koordineli bir dizi kaynağın belirli görevleri veya faaliyetleri gerçekleştirme kapasitesini

ifade etmektedirler. Bu noktada işletmelerin kaynakları ve yetenekleri olarak ifade edilen husus bireyden örgüt düzeyine yansıyan yetenek ve kaynakların sinerjik halidir. Birey düzeyi ilgili beceri ve kaynakların kararları etkileyeceği, örgüt düzeyinde davranış veya eylemler olarak ortaya çıkacağı açıktır. Kurama göre üst düzey yönetici eğilimlerini davranışa dönüştüren mekanizma bir bilgi filtreleme süreci olarak adlandırılmaktadır. Üst kademe özellikleri ve stratejik seçimlerin, örgütsel performans düzeyini belirlemek için birbirleriyle etkileşim halinde olduğu ifade edilmektedir (Hambrick ve Mason, 1984, s. 197). Örgütsel faktörler içerisinde ele alınan işletme ölçeği, girişimcilik yönelimini etkilemesi bakımından önemli görülmelidir. Uyum hususu göz önüne alındığında küçük işletmelerin genellikle esnek, organik ve girişimci olarak görülürken, büyük işletmelerin ise hiyerarşik ve bürokratik olduğu bilinmektedir (Flamholtz, 1986). Örgütsel değişkenler içerisinde ele alınan girişimin yaşı, işletmenin ölçeği ve eğitilmiş personel sayısı ile ilgili olarak Wales, Covin vd., (2020, s. 1), örgütsel olarak girişimcilik yönelimi konfigürasyonunun, bir girişimci davranış modelini teşvik eden tamamlayıcı örgütsel süreçler, rutinler, yapısal seçimler ve kültürel ortamlar oluşturmak için dahili olarak yönlendirilmiş davranışları yakaladığını belirtmişlerdir. Yenilik sıkıntısı yaşamayan olgun işletmelerin bu bahsedilen girişimcilik yönelimi gibi davranışları daha çabuk ve kolay yakalayabileceği düşünülmektedir. Girişimcilik yönelimi, işletmelerin girişimcilik çabalarına katılarak değer yaratmalarını sağlayan belirli süreçleri, uygulamaları ve faaliyetleri yakalayan stratejik bir örgütsel duruş anlamında (Lumpkin ve Dess, 1996) kullanılmıştır.

Sosyal statü faktörleri, toplumla ilgili çalışmalar yapabilmek için ihtiyaç duyulan önemli bir analiz aracı olarak çalışma kapsamında hem Üst Yönetim Kuramı değişkenleri içerisinde yer alması hem de hane halkının durumunu göstermesi noktasında önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Kuramsal olarak eğitim, meslek, gelir, otorite ve mülkiyet gibi değişkenlerin sosyal statü üzerinde etkili olan temel etkenler olduğu kabul edilmektedir. Çalışma kapsamında sosyal statü faktörleri Sunar vd. (2015) tarafından geliştirilen Türkiye’de çalışma yaşamı ve mesleklerin itibarı ölçeğiyle işletimsel hale getirilmiştir. Böylelikle girişimcilik yönelimini etkileyen sosyal statü faktörleri içerisinde sosyoekonomik köken başlığı altında ebeveyn eğitimi, ilk girişimci yaşı ve ailenin ilk çocuğu olma gibi değişkenler ele alınmıştır. Sosyal statü faktörleri kuram içerisinde sosyoekonomik kökler şeklinde ifade edilmektedir (Hambrick ve Mason, 1984, s. 198).

Üst Yönetim Kuramı değişkenleri içerisinde yer almamasına rağmen endüstriyel ve ulusal çevre kuramın açıklayıcı gücünü artırabilecek önemli değişkenler olarak değerlendirilmelidir. Örgüt ve çevresi arasındaki ilişkinin ölçülmesinde kullanılan (Aldrich, 1999), birey ya da örgütün bir görevin icrası için ihtiyaç duyduğu bilgisi ile var olan bilgisi arasındaki fark olarak tanımlanabilecek çevresel belirsizlik (Galbraith, 1973), üst yöneticilerin görev zorluklarını etkilediği için önemli olabilmektedir. Çünkü karar alıcılar bu bilgi eksikliği nedeniyle, örgütün sonunu getirebilecek kararlar alabilmektedir (Akkoç vd., 2012). Üst Yönetim Kuramı çerçevesinde çevresel belirsizlik kavramı da gelişen bir alan olarak göze çarpmakta, üst yöneticinin çevre algılarının performans üzerine etkileri (Analoui ve Karami, 2002), çevrenin taranması (Choo, 1999; Daft vd., 1988), örgütlere etkileri (Pfeffer ve Salancik, 1978), gelecekle ilgili senaryolar (MacNulty, 1977; Verity, 2003), karar alma (Bourgeois III vd., 1978, Duncan, 1972) gibi kavramlarla çalışıldığı görülmektedir. Hambrick ve Quigley (2014, s. 474) üst yöneticilerin içinde buldukları çevreleri, bağlam özgünlüğü içerisinde, üst yöneticinin kendi çevresi ve dış çevreye atıfla değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Yamak vd. (2014) hem endüstri hem de kurumsal bağlamların, üst yönetimin bileşiminin ve davranışının öncüllerini ve sonuçlarını anlamamıza yardımcı olabilecek önemli analiz düzeyleri olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışma kapsamında çevresel faktörler Teknopark puanları ve algılanan çevresel belirsizlik düzeyi değişkenleri ile ele alınmıştır.

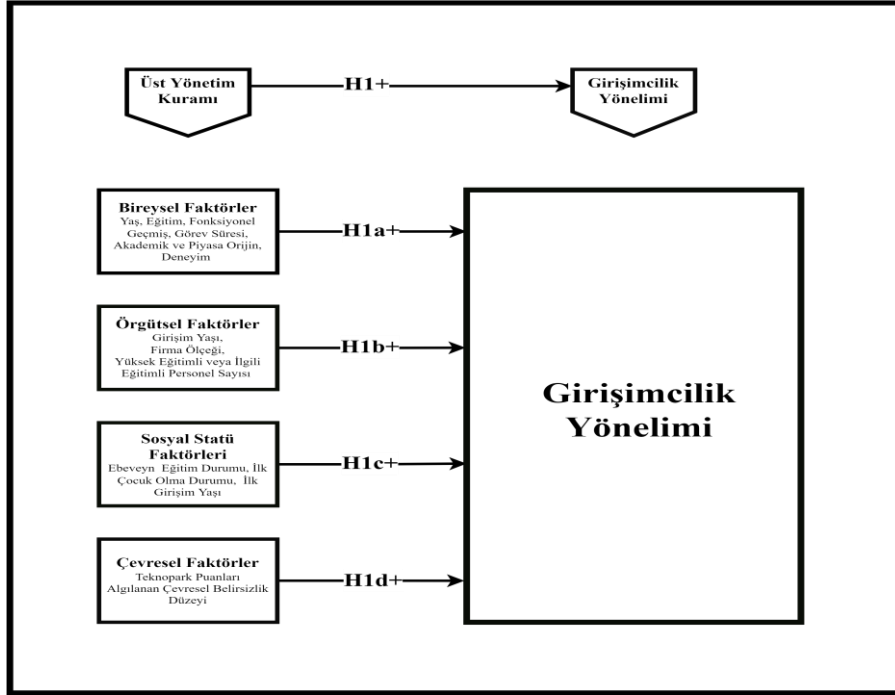
3. Araştırma Metodolojisi

Çalışmanın bu bölümünde, ilk olarak araştırmanın amacı ve önemi belirtildikten sonra, araştırmanın kapsamı ve sınırları çizilerek araştırmanın yöntemi, hipotezlerine yer verilecek ve devamında verilerin istatistiksel bulguları sunulacaktır. Verilerin analizinde SPSS 25 ve AMOS paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde; Betimleyici istatistikler, t testi, ANOVA ve Çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Bulgular bölümünde sadece çoklu Regresyon katsayıları tablosu, Regresyon model özeti ve hipotez sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı, Modeli ve Hipotezleri

Bu araştırmanın amacı; girişimcilerin, Üst Yönetim Kuramı ölçülebilir değişkenlerinden yararlanarak girişimcilik yönelimini etkileyen faktörleri belirlemektir. Bu amaç ışığında literatür incelenmiş ve Şekil 2’de belirtilen araştırma modeli ve hipotezleri geliştirilmiştir.

Şekil 2. Araştırma Modeli

Bireysel, örgütsel ve çevresel, sosyal statü faktörleri içerisinde ele alınabilecek hipotezler şöyledir:

H1: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinin girişimcilik yönelimi üzerinde olumlu etkisi vardır.

H1a: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden bireysel değişkenlerin girişimcilik yönelimi üzerinde olumlu etkisi vardır.

H1b: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden örgütsel değişkenlerin girişimcilik yönelimi üzerinde olumlu etkisi vardır.

H1c: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden sosyal statü değişkenlerinin girişimcilik yönelimi üzerinde olumlu etkisi vardır.

H1d: Çevresel belirsizliğin düzeyi ile girişimcilerin girişimcilik yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1e: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden bireysel ve örgütsel değişkenlerin (iç kaynaklar), Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden sosyal statü değişkenlerine ve çevresel belirsizlik düzeyine (dış kaynaklar) göre girişimcilik yönelimini üzerinde daha fazla olumlu etkisi vardır.

3.2. Örneklem ve Ölçekler

Araştırmanın evreni Türkiye’deki Teknoparklarda yer alan girişimcilerden oluşmaktadır. Girişimcilere ait verilerin kaynağı belirlenirken Sanayi Bakanlığı Teknopark Performans endeksine göre

açıklanan 2018 yılı son listesi dikkate alınmıştır. Ayrıca Bakanlık tarafından yayımlanan 8 listenin tümünde farklı yıllarda da olsa ilk 15 içerisinde sıra bulan Teknoparklar, 2018 yılı listesini kapsamaktadır. Bu araştırmada sıralamadaki ilk 15 Teknoparktaki işletmelerde tam sayım yapılmıştır.

Anket formunun ilk bölümünde katılımcıların bireysel demografik özelliklerini belirlemeye yönelik yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, eğitim branşı, geçmiş iş hayatında çalışmış olduğu sektör(ler), deneyim (toplam, başkalarının yanında ve girişimci olarak), akademik ya da piyasa orijin ve fonksiyonel geçmiş, çoklu sektör deneyimi gibi kavramları içeren sorular yer almaktadır. Örgütsel faktörleri belirlemeye yönelik girişimin kuruluş yılı, firma ölçeği ve eğitilmiş personel sayıları girişimcilere sorulmuştur. Sosyal statü faktörlerinin etkisini belirlemek için girişimcilere ebeveynlerinin eğitim durumu, ilk çocuk olma durumu ve ilk girişim yaşı sorulmuştur. Çevresel faktörler içerisinde ise girişimcinin işletmesinin yer aldığı Teknoparklara Bakanlığın belirlediği Performans endeksine göre puanlama yapılmıştır.

Girişimcilik yönelimi çok boyutlu yapısını ölçmek için Lumpkin ve Dess (1996) tarafından geliştirilen, Hughes ve Morgan (2007) çalışmalarında kullanılan ve tarafımızca Türkçeye uyarlanan 18 yargısal ifade içeren ve 5 faktörden oluşan ölçek kullanılmıştır. Ölçek ifadelerinin kapsamına ve görünüş geçerliliğine alanında uzman akademisyenlerin onayından sonra son hali verilmiştir. Girişimcilik yönelimi ölçeğine ait Cronbach Alpha katsayısı ,969 olarak hesaplanmıştır. Çevresel belirsizlik ölçeği olarak ise Khandwalla (1977) tarafından geliştirilen ve Waldman vd. (2001) ve Akkoç vd. (2012, s. 74) tarafından çevrilerek kullanılan 4 ifadeli ve tek faktörden oluşan ölçek kullanılmıştır. Algılanan çevresel belirsizlik düzeyi ölçeğine ait Cronbach Alpha katsayısı ,713 olarak hesaplanmıştır.

Anket uygulamasına geçilmeden önce Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 16.10.2020 tarih ve E-64075176-050.01.01-100987 sayılı Etik kurul izin belgesi alınmıştır. Etik kurul izin belgesinde araştırma sahası olarak Türkiye'deki tüm Teknoparklar için izin alınmıştır. Anket formu asıl çalışmaya başlanılmadan önce pilot çalışmada yine aynı bağlam içerisinde Teknopark sıralamasında ilk 15 dışındaki Türkiye'deki tüm Teknopark şirketlerine ölçeklerdeki ifadelerin anlaşılabilirliğini test etmek amacıyla gönderilmiştir. 116 kullanılabilir veri ile pilot çalışma yapılmıştır. Verilere uygulanan birinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucu gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra elde edilen ikinci düzey DFA sonucu Tablo 1'de görülmektedir. Araştırma kapsamında Teknopark Performans endeksine göre ilk 15'teki tüm şirketlerde tam sayım yapılmıştır. Bağlantı kurulan 2871 girişimciden geri dönüş oranı, analize katılan 226 veri ile %7,8'dir. Anketlerin elenmesinde çok sıkı kurallar işletilmiştir. İhtimam gösterilmeden, yanıltıcı ya da eksik doldurulan anketler direkt elenmiştir. Bu şekilde analizde kullanılamayacak olanlar (64 anket verisi) çıkarıldıktan sonra analize geçilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Verilerine İlişkin İkinci Düzey DFA Sonuçları

P	CMIN/DF	CFI	NFI	GFI	RMSEA
00	1,875	,977	,953	,907	,062

3.3. Çalışmanın Bulguları

Bu araştırmanın amacına uygun olarak değişkenler arası ilişkileri ve bu ilişkilerin şiddetini ve düzeyini inceleyen "ilişkisel-bağıntısal" araştırma modeli tercih edilmiştir (Gürbüz ve Şahin, 2016, s. 220). Bu araştırma kapsadığı süre bakımından kesitseldir. Araştırma verilerinin toplandığı (Nisan 2021 ile Haziran 2021 arası) sürelerle sınırlıdır. Türkiye'deki Teknoparklarda Mayıs 2021 verilerine göre 6583 işletme bulunmaktadır. Bu araştırmada ilk 15 Teknoparktaki işletmelerde tam sayım yapılmıştır. Değerlendirme ve analizler bağlam özgünlüğü içerisinde tamamlanmıştır.

Bu çalışmada Üst Yönetim Kuramı ölçülebilir değişkenleri ile girişimcilik yönelimi arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Çoklu Regresyon Analizinden yararlanılmıştır. Çoklu Regresyon Analizi birden çok değişkenin bir bağımlı değişken üzerindeki etkisinin matematiksel bir fonksiyonla ifade edilmesidir

(Gürbüz ve Şahin, 2016, s. 275). Bu sayede bağımlı değişkeni hangi bağımsız değişkenlerin ne yönde ve ne kadar etkilediği görülmektedir. Elde edilen veri setimizin normal dağıldığı görüldüğünden Pearson korelasyon katsayısı tercih edilmiştir.

Çoklu regresyon analizi bir bağımlı değişken ile bir ya da birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkileri test eden istatistiksel bir tekniktir. Birden çok bağımsız değişkene sahip olduğumuz için çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Bağımlı değişkenimiz olan girişimcilik yönelimi ölçeğine ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonucu, Cronbach Alpha değeri ve regresyondaki F testi sonuçları dikkate alınarak modelin geçerlilik ve anlamlılığı üzerinde yorum yapılabilir. Değişkenler arasında ilişkiyi gösteren R değerlerine ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki değişimini açıklayan R² değerlerine yer verilmiştir. Ayrıca çalışmanın hipotezlerinin geçerliliğine ilişkin sonuçlara bakıldığında, bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ilişkiyi düzenleyen Beta katsayılarına ve kabul edilen hipotezlere ilişkin regresyon modeli Tablo 2-3-4 üzerinde değerlendirilebilir. Girişimcilik yönelimine ilişkin Çoklu Regresyon modeline ilişkin özet bilgilerin verildiği Tablo 2 üzerinden yapılabilecek ilk yorumlamada bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki açıkladığı varyansı görebiliriz. Tahmin değişkenlerimizin modelde girişimcilik yönelimi kavramının %39 varyansını açıkladığı görülmektedir. Burada paylaşılan sonuçlar öncesinde bağımsız değişken olarak ele almak istediğimiz tüm değişkenler modele dâhil edilmiş ve regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 2. Çoklu Regresyon Model Özeti

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahminin Standart Hatası	Durbin-Watson
1	,665a	0,443	0,391	0,81176	0,823

a. Tahmin Değişkeni: (Sabit), Yaş, Cinsiyet, Eğitim Düzeyi, Üniversite Kuruluş Yılı, Teknopark Puanı, Toplam Deneyim, Başkalarının Yanında Deneyim, Girişimci Olarak Deneyim, Çoklu Sektör Deneyimi, Girişimin Kuruluş Yaşı, Çalışan Sayısı, Lisansüstü Oranı, Uzmanlık Alanı, İlk Girişim Yaşı, Orijin, Anne Eğitim, Baba Eğitim, Algılanan Çevresel Belirsizlik Düzeyi, İlk Çocuk Olma Durumu.

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Yönelimi

Modelin geçerliliği ve anlamlılığını test eden F testi sonuçlarına bakıldığında, F değerinin 8,610 olduğu görülmektedir. Modelin anlamlılık değeri olan Sig (p) değerinin ise .000 olduğu ve anlamlı olduğu görülebilir. Modelin geçerliliğini ölçen F değerinin $\pm 1,96$ aralığının dışında olduğu için ve modelin anlamlılığını ölçen p değeri modelde 0,05'ten küçük olduğu için modelin anlamlı ve geçerli bir model olduğu sonucuna varılabilir. Başka şekilde ifade etmek gerekirse, çoklu regresyon modelinde de görüleceği üzere oluşturduğumuz bu model, bağımsız değişkenlerin olmadığı modele göre anlamlı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 3. Çoklu Regresyon Analizine İlişkin ANOVA Tablosu

Model	Kareler Toplamı	df	Karelerin Ortalaması	F	Sig.
Regresyon	107,796	19	5,673	8,610	,000b
1 Atık	135,774	206	,659		
Toplam	243,540	225			

a. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Yönelimi

b. Tahmin Değişkeni: (Sabit), Yaş, Cinsiyet, Eğitim Düzeyi, Üniversite Kuruluş Yılı, Teknopark Puanı, Toplam Deneyim, Başkalarının Yanında Deneyim, Girişimci Olarak Deneyim, Çoklu Sektör Deneyimi, Girişimin Kuruluş Yaşı, Çalışan Sayısı, Lisansüstü Oranı, Uzmanlık Alanı, İlk Girişim Yaşı, Orijin, Anne Eğitim, Baba Eğitim, Algılanan Çevresel Belirsizlik Düzeyi, İlk Çocuk Olma Durumu.

Bu regresyon sonucuna göre modelin anlamlı ve geçerli olduğu görüldükten sonra düzeltilmiş R² sonucuna göre oluşturduğumuz modelin girişimcilik yönelimini açıkladığını söyleyebiliriz. Modeldeki bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki etki düzeyini gösteren Tablo 4’de görülen beta katsayılarından modeldeki bağımsız değişkenlerden bazılarının bağımlı değişken üzerinde etkisi olduğu sonucu çıkmış ve H1 hipotezinin desteklendiği, H1a–H1b–H1d hipotezlerinin kısmen desteklendiği ve H1c ve H1e hipotezlerinin ise desteklenmediği görülmüştür.

Tablo 4. Regresyon Katsayıları Tablosu

	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	Sig.	Korelasyonlar			Doğrusallık İstatistikleri	
	B	Standart Hata	Beta			Zero-order	Partial	Part	Tolerans Değeri	VIF
Model 1 (Sabit)	0,014	0,688		0,020	0,984					
Yaş	0,021	0,009	0,154	2,392	0,018	0,210	0,164	0,124	0,652	1,535
Cinsiyet	0,015	0,158	0,005	0,094	0,925	0,010	0,007	0,005	0,913	1,096
Eğitim Düzeyi	-0,375	0,091	-0,254	-4,105	0,000	-0,287	-0,275	-0,214	0,706	1,417
Üniversite Kuruluş Yılı	0,001	0,001	0,046	0,826	0,410	-0,054	0,057	0,043	0,877	1,140
Teknopark Puan	0,001	0,002	0,018	0,323	0,747	0,037	0,023	0,017	0,867	1,154
Toplam Deneyim	-0,026	0,008	-0,236	-3,111	0,002	-0,199	-0,212	-0,162	0,471	2,121
Başk. Yanında Deneyim	-0,003	0,009	-0,024	-0,360	0,719	-0,109	-0,025	-0,019	0,587	1,704
Girişimci Deneyim	-0,006	0,014	-0,045	-0,459	0,647	-0,008	-0,032	-0,024	0,287	3,484
Çoklu Sektör Deneyimi	0,075	0,114	0,036	0,664	0,507	-0,015	0,046	0,035	0,919	1,089
Girişimin Kuruluş Yaşı	0,035	0,014	0,221	2,448	0,015	-0,020	0,168	0,127	0,331	3,023
Çalışan Sayısı	0,000	0,002	-0,003	-0,054	0,957	-0,066	-0,004	-0,003	0,856	1,168
Lisansüst Oran	0,104	0,186	0,033	0,557	0,578	-0,013	0,039	0,029	0,777	1,287
Uzmanlık Alanı	0,215	0,129	0,094	1,672	0,096	0,047	0,116	0,087	0,860	1,162
İlk Girişim Yaşı	-0,002	0,010	-0,011	-0,163	0,870	-0,093	-0,011	-0,009	0,566	1,767
Orijin	0,359	0,188	0,116	1,906	0,058	0,184	0,132	0,099	0,735	1,361
Anne Eğitim	0,014	0,045	0,021	0,318	0,751	0,050	0,022	0,017	0,592	1,690
Baba Eğitim	-0,013	0,039	-0,023	-0,338	0,735	0,007	-0,024	-0,018	0,596	1,678
Algılanan Çev. Belirsizl.	0,585	0,068	0,495	8,655	0,000	0,538	0,516	0,450	0,828	1,207
İlk Çocuk Olma Durumu	-0,022	0,113	-0,010	-0,193	0,847	-0,030	-0,013	-0,010	0,928	1,077
a. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Yönelimi										

Üst Yönetim Kuramı ölçülebilir değişkenlerini kullanarak girişimcilik yönelimini yordama amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda anlamlı bir regresyon modeli, $F(19, 206) = 8.61$, $p < .001$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %39’unu (R^2 düzeltilmiş = .39) bağımsız değişkenler tarafından açıkladığı bulunmuştur. Buna göre:

Bireysel değişkenler içerisinde yer alan yaş, eğitim düzeyi ve toplam deneyimin girişimcilik yönelimi üzerinde ilişki yönleri farklı olmak üzere etkili olduğu sonucu görülmüştür. Yaş, girişimcilik yönelimini pozitif ve anlamlı olarak açıklamaktadır, $\beta = .154$, $t(206) = 2.39$, $p < .05$, $pr^2 = .02$. Yaştaki 1 birimlik artış

girişimcilik yöneliminde .154 artışa neden olduğu ya da .154 varyansı açıkladığı görülmektedir. Bireysel değişkenler içerisinde ele aldığımız “Yaşın girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı etkisi vardır”, hipotezi kabul edilmiştir, $p < .05$.

Eğitim düzeyi, girişimcilik yönelimini negatif ve anlamlı olarak açıklamaktadır, $\beta = -.254$, $t(206) = -4.10$, $p < .001$, $pr2 = -.04$. Eğitim düzeyindeki 1 birimlik artış girişimcilik yöneliminde -.254 azalışa neden olduğu ya da -.254 varyansı açıkladığı görülmektedir. Bireysel değişkenler içerisinde ele aldığımız “Eğitim düzeyinin girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı etkisi vardır”, hipotezi kabul edilmiştir, $p < .05$.

Toplam deneyim, girişimcilik yönelimini negatif ve anlamlı olarak açıklamaktadır, $\beta = -.236$, $t(206) = -3.11$, $p < .001$, $pr2 = -.04$. Girişimcinin toplam deneyiminde 1 birimlik artış, girişimcilik yöneliminde -.236 azalışa neden olduğu ya da -.236 varyansı açıkladığı sonucuna varılabilir. Bireysel değişkenler içerisinde ele aldığımız “Toplam deneyim süresi ile girişimcilerin girişimcilik yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır”, hipotezi kabul edilmiştir, $p < .05$.

Örgütsel değişkenler içerisinde yer alan Girişimin kuruluş yaşı değişkeninin, girişimcilik yönelimi üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Girişimin kuruluş yaşı, girişimcilik yönelimini pozitif ve anlamlı olarak açıklamaktadır, $\beta = .221$, $t(206) = 2.44$, $p < .001$, $pr2 = .03$. Girişimin kuruluş yılında 1 birimlik artış, girişimcilik yöneliminde .221 artışa neden olduğu ya da .221 varyansı açıkladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Örgütsel değişkenler içerisinde ele aldığımız “Girişimin kuruluş yaşı girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı etkisi vardır”, hipotezi kabul edilmiştir, $p < .05$.

Sosyal statü değişkenleri içerisinde yer alan hiçbir değişken girişimcilik yönelimi üzerinde etkili olduğuna dair bir bulguya rastlanılmamıştır, $p > .05$. Çevresel değişkenler içerisinde yer alan Algılanan Çevresel Belirsizlik değişkeninin, girişimcilik yönelimi üzerinde etkili olduğu sonucu görülmüştür. Algılanan çevresel belirsizlik düzeyi, girişimcilik yönelimini pozitif ve anlamlı olarak açıklamaktadır, $\beta = .495$, $t(206) = 8.65$, $p < .001$, $pr2 = .20$. Algılanan çevresel belirsizlik düzeyi 1 birimlik artış, girişimcilik yöneliminde .495 artışa neden olduğu ya da .495 varyansı açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Çevresel değişkenler içerisinde ele aldığımız “Çevresel belirsizliğin düzeyi ile girişimcilerin girişimcilik yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır”, hipotezi kabul edilmiştir, $p < .05$. Buradan hareketle hipotezlerle ilgili olarak Tablo 5’de elde edilen sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın bulguları literatürde daha önce elde edilen bulgularla örtüşmektedir (Engelen, Kube, vd., 2014; Ensley vd., 2006; Sarooghi vd., 2015; Weaver vd., 2002: 87).

Modelimizde anlamlı bulunan bu sonuçların dışındaki diğer bağımsız değişkenler çoklu regresyon modeline sokulduğu zaman başka anlamlı katkısı olan değişkenlere rastlanılmamıştır. Lakin kukla değişken olarak ele alınan Uzmanlık alanı ve Orijin değişkeninin P değeri eşik değer olan $p < .05$ ’e yakın çıkmıştır. %90 güven aralığında test edildiğinde bu iki değişkeninde modele anlamlı katkısı olabileceği görülmektedir.

Buradan hareketle araştırmamızın anlamlı sonuçlarından elde ettiğimiz regresyon denklemi Eşitlik 1 ve 2’de görülmektedir.

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_p X_p \quad \text{Eşitlik 1}$$

$$\begin{aligned} Y(\text{Girişimcilik Yönelimi}) &= .014 + .154 * \text{Yaş} + -.254 * \text{Eğitim Düzeyi} + -.236 \\ &* \text{Toplam Deneyim} + .221 * \text{Girişimin Kuruluş Yaşı} + .495 \\ &* \text{AÇBD} \end{aligned} \quad \text{Eşitlik 2}$$

4. Sonuç ve Tartışma

Girişimcilik yönelimini etkileyen faktörlerle ilgili bu çalışmaya ait araştırma bulguları ve değerlendirmelerin yer aldığı hipotez sonuçları Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5. Araştırma Bulguları ve Değerlendirmeler

Hipotezler	Araştırma Bulguları	Değerlendirme
H1: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinin girişimcilik yönelimi üzerinde olumlu etkisi vardır.	Girişimcinin sahip olduğu bireysel, örgütsel ve çevresel değişkenler içerisinde yer alan Yaş, Eğitim düzeyi, Toplam Deneyim, Girişimin kuruluş yaşı, Algılanan Çevresel Belirsizlik Düzeyi değişkenleri ile girişimcilik yönelimi arasında 5 (beş) anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer değişkenler arasında bir ilişki tespit edilememiştir.	H1 hipotezi desteklenmiştir.
H1a: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden bireysel değişkenlerin girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı etkisi vardır.	Girişimcilik yönelimi ile Bireysel değişkenler içerisinde yer alan Yaş ile pozitif, Eğitim düzeyi ile negatif, Toplam Deneyim ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.	H1a hipotezi kısmen desteklenmiştir.
H1b: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden örgütsel değişkenlerin girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı etkisi vardır.	Örgütsel değişkenler ile girişimcilik yönelimi arasında sadece girişimin kuruluş yaşı ile girişimcilik yönelimi arasında anlamlı ve pozitif ilişki tespit edilmiştir.	H1b hipotezi içerisinde en az bir değişken arasında ilişki tespit edildiğinden dolayı H1b kısmen desteklenmiştir.
H1c: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden sosyal statü değişkenlerinin girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı etkisi vardır.	Sosyal statü değişkenleri ile girişimcilik yönelimi arasında herhangi bir anlamlı ilişki tespit edilememiştir.	H1c hipotezi içerisinde en az bir değişken arasında bile ilişki tespit edilemediğinden dolayı H1c reddedilmiştir.
H1d: Çevresel belirsizliğin düzeyi ile girişimcilerin girişimcilik yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Algılanan çevresel belirsizlik düzeyi ile girişimcilik yönelimi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.	H1d hipotezi kısmen desteklenmiştir.
H1e: Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden bireysel ve örgütsel değişkenlerin (iç kaynaklar), Üst Yönetim Kuramı gözlemlenebilir değişkenlerinden sosyal statü değişkenlerine ve çevresel belirsizlik düzeyine (dış kaynaklar) göre girişimcilik yönelimini üzerinde daha fazla etkisi vardır.	İç kaynaklar ile Dış kaynaklar arasında Kısmi Korelasyon Katsayıları üzerinden (Algina ve Olejnik, 2003, s. 316) yapılan değerlendirme ile hangi kaynakların girişimcilik yönelimi üzerinde daha etkili olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Eğitim düzeyi değişkeninin kısmi korelasyon katsayısı ($r=-.275$), Yaş değişkeninin kısmi korelasyon katsayısı ($r=.164$), Toplam Deneyimin kısmi korelasyon katsayısı ($r=-.212$), Girişimin Kuruluş Yaşı değişkeninin kısmi korelasyon katsayısı ($r=.168$), Algılanan çevresel belirsizlik düzeyinin kısmi korelasyon katsayısı ($r=.516$) olduğundan dış kaynakların girişimcilik yönelimini açıklama gücü, iç kaynaklara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.	$r_{iç\ kaynaklar}=.651 < r_{dış\ kaynaklar}=.684$ Girişimcilik yönelimini açıklamada dış kaynakların, iç kaynaklara göre daha fazla etkisi vardır. H1e hipotezi reddedilmiştir. Alternatif hipotez kabul edilmiştir.

Girişimcilik yönelimini etkileyen faktörler literatürde ayrı ayrı çalışılmıştır. Bu çalışmanın alana özgün katkısı tamamen bir kuramın değişkenlerini öncül olarak ele alarak girişimcilik yönelimini açıklamaya çalışmasıdır. Girişimcilik yönelimi görece eski ve çok çalışılmış bir konu olmasına rağmen çalışmamız girişimcilik yöneliminin boyutları itibarıyla çok boyutlu yapıyı kullanarak farklılaşmıştır.

Çalışmamızda Üst Yönetim Kuramı ile ilişkilendirerek farklılaşmıştır. Son olarak ulaşılmaması daha zor olan ve gerçek girişimci olan teknopark şirketlerine ulaşılarak farklılaşmıştır. Ülkemiz bağlamında yapılan çalışmalarda, girişimcilik yönelimi çoğunlukla girişimcilik niyetinde olanlara sorulmakta, az bir kısmı da homojen olmayan çok farklı ölçekte ve kapasitede girişimcilerin olduğu örnekleme sorulmaktadır. Bu çalışmada ise daha homojen ve nitelikli bir grup olan Tekno-girişimcilere ulaşılmıştır. Ülkemiz teknoparkları içerisinde ilk 15 içerisinde yer alan olgun teknopark girişimcilerine ulaşılmıştır. Bu yönleriyle çalışmamız alana katkı sağlamakta ve farklılaşmaktadır. Girişimcilik yönelimi araştırmaları çoğunlukla birey ve örgüt analiz seviyesinde ele alınmaktadır lakin bu çalışmada olguyu etkileyen sosyal statü ve çevresel faktörlerin de dikkate alınmasına vurgu yapılmıştır.

Üst Yönetim Kuramı ölçülebilir değişkenlerinin, örgütün üst düzey yöneticisi olan girişimcinin, örgütü üzerinde çok önemli bir stratejik karar olan girişimcilik yönelimi kararını etkileyeceği fikrinden yola çıkmıştır. Örgütlerinin yansıması olan bu güçlü aktörlerin değerlerinin, bilişsel modellerinin ve kişiliklerinin, oldukça stratejik bir durum olan girişimcilik yönelimi kararının güçlü bir öngörücüsü, öncülü olabileceği düşünülmüştür. Bu girişimcilerden elde edilen aynı zamanda kuramdan süzülen değişkenlerden oluşturulan anket verisi analiz edilmiş ve bulgularda bahsedilen sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın en temel sonucu girişimcilik yönelimi kavramını, bireysel faktörler altında girişimci yaşının, girişimcinin eğitim düzeyinin, girişimcinin toplam deneyiminin, örgütsel faktörler altında girişimin kuruluş yılının, çevresel faktörler altında ise algılanan çevresel belirsizlik düzeyinin etkilemesidir. Açık sistem yaklaşımının bir ürünü olan çevresel faktörler, örgütler açısından hem örgüt teorisi (Aldrich, 1999; Aldrich ve Zimmer, 1986; Aldrich ve Pfeffer, 1976) hem de kuramsal kuram (DiMaggio ve Powell, 1983) paradigmasıyla ele alınabilecek bir olgudur. Üst Yönetim Kuramını öncüle alarak girişimcilik yönelimini açıklamaya çalıştığımız bu araştırmada, çevresel faktörler altında yer alan algılanan çevresel belirsizlik düzeyi, girişimcilik yönelimini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada çevresel belirsizlik düzeyi kavramı çalışmamız içerisinde vurgusunu yapmaya çalıştığımız karar bakış açısını etkilemesi hususunda önemli görülmelidir. Örgütler ve bireyler kararlar alırlar, bu kararları ilgili ve ilgisiz veri içerisinde, sınırlı rasyonellik içerisinde ve eksik enformasyonla vermek durumunda kalabilmektedirler. Algılanan çevresel belirsizlik düzeyi girişimcinin özellikle girişimcilik yönelimi gibi oldukça stratejik bir kararı alırken başvurduğu en temel öngörülerden birisidir. Çünkü olaylar ve durumlar karşısında karar alırken çevre hakkındaki belirsizlik kararın yönünü ve şiddetini, hatta karar alıp almamayı bile etkileyecektir. Risk alma neyi bilip neyi bilmediğimizle ilgili bir olgudur. Bu minvalde girişimcilik yöneliminin öncüllerini belirlemeye çalıştığımız bu çalışmada algılanan çevresel belirsizlik düzeyi bağımsız değişken olarak ele alınmış ve girişimcilik yönelimini olumlu ve pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çevresel faktörler altında ele aldığımız algılanan çevresel belirsizlik düzeyi bulgularımız genel literatür eğilimine uygun olarak anlamlı ve pozitif şekilde çıkmıştır (Engelen, Kube, vd., 2014; Ensley vd., 2006; Saroghi vd., 2015; Weaver vd., 2002: 87).

Üst Yönetim Kuramını öncüle alarak girişimcilik yönelimini açıklamaya çalıştığımız bu çalışmada, örgütsel faktörler altında yer alan girişimin kuruluş yılı değişkeninin, girişimcilik yönelimini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Girişimlerin ilk yılları, hayatta kalmaları ve başarıları için kritik öneme sahiptir. Örgütsel ekoloji kuramı bağlamında da değerlendirildiğinde yeni kurulan şirketlerdeki yüksek başarısızlık oranı, yeni girişimlerin uzun seneler başarılı olmasının ve büyümesinin ne kadar zor olduğunun kanıtı olarak gösterilmektedir (Cooper ve Bruno, 1977). İşletme yaşı ile ilgili literatürde elde edilen sonuçların çift yönlü olduğu görülmektedir. Örgütsel faktörler altında ele aldığımız işletme yaşı bulgularımız anlamlı ve pozitif şekilde çıkmıştır. Girişimin kuruluş yaşı arttıkça, girişimcilik yönelimi de

artacaktır. Yenilik sıkıntısından kurtulmuş, olgun girişimlerin daha sağlam adımlarla girişimciliğe yöneldiği görülmektedir. İşletme yaşı değişkeni işletmenin sahibinin yaşı ile birlikte ele alınmasının daha sağlıklı bir değerlendirmeye götüreceği düşünülmektedir. Bunun yanında işletmenin kurulduğu yılların ve bağlamın damgalama etkileri de (Marquis ve Tilcsik, 2013, s. 213) dikkate alınarak bir değerlendirmeye gidilebilir.

Üst Yönetim Kuramını öncüle olarak girişimcilik yönelimini açıklamaya çalıştığımız bu çalışmada, bireysel faktörler altında yer alan toplam deneyim değişkeninin, girişimcilik yönelimini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Toplam deneyim süresi ile kastedilen endüstri deneyimi ve pozisyonadaki deneyim süresinin toplamıdır. Toplam deneyim süresi arttıkça girişimcilik yönelimi azalacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum yöneticilerde olduğu kadar girişimciler de benzer sonuçlar vermesi noktasında önemli görülmelidir. Zira yöneticiler vekâlet durumları ve pozisyonlarını koruma noktalarından değerlendirmeye gidebilirler. Uzun süreli toplam deneyime sahip yöneticiler statükoyu koruyan ve değişime direnen bir yaklaşım sergileyebilirler (Hambrick vd., 1993). Çalışmamız bulguları ile uyuşan bu sonuçlara şu ekleme de yapılmalıdır. Üst yönetim toplam deneyimi yönetici bazında değerlendirildiğinde ve vekâlet hususu dikkate alındığında, girişimcilerden de benzer şekilde toplam deneyimin arttığında girişimcilik yöneliminin azalacağı sonucunun elde edilmiş olması önemli görülmelidir. Girişimcilerin sahiplik yapılanmalarında vekâletten ziyade asıl sahipler oldukları unutulmamalıdır. Bu ilişkinin literatüre yeni bir bakış açısı getirmesi umulmaktadır. Girişimcilerinde tıpkı yöneticiler ve CEO'lar gibi toplam deneyimleri arttıkça girişimcilik yönelimlerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Eğitim düzeyi çalışmamız kapsamında girişimcilik yönelimi üzerinde negatif ve anlamlı etkiye sahip olduğu sonucunu bize göstermiştir. Eğitim düzeyi arttıkça girişimcilik yöneliminin azalacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular da literatür ile uyumlu bulgulardır (Bae vd., 2014; Frank vd., 2005; Katz, 2003; Kourilsky ve Walstad, 1998; Marques vd., 2018; Onstenk, 2003; Walter ve Block, 2016).

Girişimci yaşı ile girişimcilik yönelimi hususu deneyim, eğitim düzeyi gibi diğer bulgularla beraber değerlendirildiğinde girişimcilik yönelimini anlamlı olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Girişimci yaşı çalışmamız kapsamında girişimcilik yönelimi üzerinde pozitif ve anlamlı etkiye sahip olduğu sonucunu bize göstermiştir. Yaş arttıkça girişimcilik yöneliminin artacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular da literatür ile uyumlu bulgulardır (Davidsson, 1989; Chen vd., 1998; Bantel ve Jackson, 1989; Hambrick ve Fukutomi, 1991). Ayrıca veri setimizdeki girişimcilerin yaş ortalaması da 39,2 olduğu, en düşük girişimci yaşının 21 en yüksek girişimci yaşının 56 olduğu bilinmelidir. Ayrıca ABD'deki girişimci yaşı ortalamalarının 10 puan altında bir veri setimiz olduğu dikkate alındığında yaş değişkenindeki artışların önemi dikkate alınarak bir değerlendirmeye gidilmelidir.

5. Gelecek Araştırma Önerileri

Sonraki çalışmalar açısından Teknoparklarda yapılan bu çalışma dikkate alındığında farklı sektörlerde de girişimcilerin incelenmesi girişimcilik yönelimine etkilerin görülmesini ve sektörel karşılaştırma yapabilme imkânı verilmesini sağlayabilir. İşletme ölçekleri doğrultusunda çoğunlukla mikro işletmeler üzerinde yapılan bu çalışmanın benzeri, daha büyük ölçekli işletmeleri örnekleme olarak yapılabilir. İşletmelerin kendi içerisinde çalışanların girişimcilik yönelimi skorlarının işletme üzerinde toplam etkilerine karşılaştırmalı olarak bakılabilir. İşletme içerisinde finansal performanslarını ölçmeye yönelik piyasa esaslı ve muhasebe esaslı göstergeler üzerindeki etkileri incelenebilir. Ayrıca yeni giriş yapılan alanların ölçümü standart hale getirilerek bu skorlar ile girişimcilik yöneliminin yordayıcılığı da test edilebilir.

6. Yönetim ve Uygulamaya Dönük Çıkarımlar

Yeteneklerin erken tespit edilip, bu yeteneğe sahip bireylerin doğru eğitim ve doğru ekosistemle buluşturulması gerekmesi elzemdir. Girişimciliğin sadece finansal destek sağlamayla başarılı

olunamayacağı açıktır. Eşitlikçi ve adaletli bir değerlendirme sonucunda devletlerin girişimcilerini el üstünde tutmaları gerekmektedir. Ekonomik sonuçlar itibariyle katma değeri yüksek işleri peşinden getireceği birçok gelişmiş ülke ekonomisinde görülmektedir. Neyi yapıyoruzdan ziyade neyi yapmıyordunuz odaklanıldığında, girişimci ekosistemi için en doğru adımların hızla atılmasının sonuçları birikimsel olarak ardından elde edileceği düşünülmektedir. Bölgesel kümelenmeler özelinde özellikle olumlu, destekleyici bir iklimin hayata geçirilmesi, kadın girişimciliğinin ve öncelikli alanların tekrardan gözden geçirilmesi girişimcilik yöneliminin tezahürü noktasında önemli hususlar olarak değerlendirilebilir. Eğitim kurumları arasında özellikle ilkökul çağından itibaren girişimcilik yönelimine sahip potansiyel çocuk ve gençlerimizin tespitinin yapıp bunlara gerekli eğitimler verilmeli, saha tecrübesi sağlanmalı ve geleceğe hazır girişimciler olarak hazırlanmalıdır. Anne ve babalar çocuklarını özellikle girişimciliğe, girişimci kafa yapısına ve açık pazar tecrübesine yönlendirmeli, ileride yaşanacak muhtemel işsizliğin önüne daha çocuk yaşta iken geçilmelidir. Toplumumuzun neredeyse yarısını oluşturan kadınlarımızın girişimciliğine yönelik adımların atılması çok önemli görülmelidir. Herkes için girişimciliğin mümkün olduğu, girişimciliğin iyi bir kariyer yolu olduğu, girişimciliğin maddi ve statü getirisinin yüksek ve saygın bir meslek olduğu bilinmelidir. Kamu ayrıca girişimci kafa yapısıyla ilgili toplum üzerindeki olumsuz algısının değiştirilmesine yönelik somut adımlar atmalıdır. Kafa yapısının, algılanan toplumsal desteğin, fiziksel ve eğitsel altyapının girişimci kültüre doğru değiştirilmesinden sonra birçok şeyin beraberinde olumlu manada değişeceği öngörülmektedir. Girişimciliğe yönelik olumlu tavır ve davranışların özellikle karar ve davranış bakış açısı ile ele alınabileceği, analiz düzeyleri arasında farklılıkların girişimcilik yönelimine etkileri başka örneklerle de test edilebilirliği önerilebilir.

7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Pandemi şartları içerisinde araştırmanın saha kısmıyla ilgili çalışmaların yapılmış olması bir sınırlılık olarak belirtilebilir. Kapsam bakımından tüm Türkiye'deki girişimcileri temsil etmesi beklenemez. Gelecek araştırmalar tüm Teknopark girişimcilerini içine alan bir örnekleme özellikle karar bakış açısıyla girişimcilik yönelimi olgusunu ele almayı seçebilirler. Farklı sektörlerde yer alan girişimcilerin girişimcilik yöneliminin belirlenmesi hususu göz önüne alınabilir. Girişimcilik yönelimi olgusunu çok boyutlu yapı içerisinde yer alan beş faktörün her birisini ayrı ayrı (çoklu) regresyonla ele alarak faktörler içerisinde ve arasında anlamlı bir farklılığa ilişkin bir değerlendirmeye gidilebilir. Demografik değişkenlerin bağımsız değişken olduğu bu araştırmaların sayısının artırılması hususu önemli görülmelidir. Zira işletme performansına etkileri bağlamında girişimcilik yönelimi çok önemli ve verimli bir çalışma alanı olarak ele alınmaktadır. Bu araştırmanın bir benzerinin analizi Çoklu grup analizi yöntemi ile yapılabilir. Özellikle disiplinler arası bir yaklaşımla olgu incelenebilir. Tekno-girişimcilerin algılanan çevre belirsizliği ile diğer sektörlerde faaliyet gösteren girişimcilerin belirsizlik düzeyleri karşılaştırılabilir. Kültürler arası bir değerlendirme ile girişimcilik yönelimi birden çok ülkede yapılacak kıyaslama ile ülkelerin koşul şartlarının girişimcilik yönelimine etkilerine bakılabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma ESOGÜ (16.10.2020 tarih ve E64075176-050.01.01-100987 sayılı Etik Kurul Onay Belgesi ile) bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Oranları

Yazar 1'in makaleye katkısı %50, Yazar 2'nin makaleye katkısı %50'dir.

Kaynaklar

- Akarsu, O. (2021). Girişimcilik yönelimini etkileyen faktörler nelerdir? Teknoparklarda bir araştırma [Yayımlanmış Doktora Tezi]. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*.
- Akkoç, İ., Çalışkan, A., ve Turunç, Ö. (2012). Gelişim ve rasyonel alt kültürlerinin girişimci davranışa etkisi: Algılanan çevresel belirsizliğin aracılık rolü. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 12(4).
- Aldrich, H. (1999). *Organizations evolving*. Sage.
- Aldrich, H., ve Zimmer, C. (1986). *Entrepreneurship through social networks: The art and science of entrepreneurship*. Cambridge: Ballinger.
- Aldrich, H. E., ve Pfeffer, J. (1976). Environments of organizations. *Annual Review of Sociology*, 2(1), 79-105.
- Algina, J., ve Olejnik, S. (2003). Sample size tables for correlation analysis with applications in partial correlation and multiple regression analysis. *Multivariate Behavioral Research*, 38(3), 309-323.
- Analoui, F. ve Karami, A. (2002). How chief executives' perception of the environment impacts on company performance. *Journal of Management Development*.
- Aydemir, M. (2019). Türkiye'de üst yönetim ekipleri. *Altınbaş Üniversitesi Yayınları*.
- Bae, T. J., Qian, S., Miao, C., ve Fiet, J. O. (2014). The relationship between entrepreneurship education and entrepreneurial intentions: A meta-analytic review. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38(2), 217-254.
- Bantel, K. A. ve Jackson, S. E. (1989). Top management and innovations in banking: Does the composition of the top team make a difference?. *Strategic Management Journal*, C:10, No: S1, ss. 107-124.
- Basso, O., Fayolle, A., ve Bouchard, V. (2009). Entrepreneurial orientation: The making of a concept. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 10(4), 313-321.
- Bourgeois III, L., McAllister, D. W. ve Mitchell, T. R. (1978). The effects of different organizational environments upon decisions about organizational structure. *Academy of Management Journal*, C: 21, No: 3, ss. 508-514.
- Brinckmann, J. (2008). *Competence of top management teams and success of new technology-based firms*. Springer.
- Byrnes, W. G., ve Chesterton, B. K. (1973). *Decisions strategies and new ventures: modern tools for top management*. Allen and Unwin.
- Carpenter, M. A., ve Fredrickson, J. W. (2001). Top management teams, global strategic posture, and the moderating role of uncertainty. *Academy of Management journal*, 44(3), 533-545.
- Chen, C. C., Greene, P. G. ve Crick, A. (1998). Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers?. *Journal of Business Venturing*, C: 13, No: 4, ss. 295-316.
- Choo, C. W. (1999). The art of scanning the environment. *Bulletin of the American Society for information Science and Technology*, C: 25, No:3, ss. 21-24.
- Cooper, A. C., ve Bruno, A. V. (1977). Success among high-technology firms. *University of Illinois at Urbana-Champaign's Academy for Entrepreneurial Leadership Historical Research Reference in Entrepreneurship*.

- Covin, J. G., ve Covin, T. J. (1990). Competitive aggressiveness, environmental context, and small firm performance. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 14(4), 35-50.
- Covin, J. G., ve Lumpkin, G. T. (2011). Entrepreneurial orientation theory and research: Reflections on a needed construct. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(5), 855-872.
- Covin, J. G., ve Miller, D. (2014). International entrepreneurial orientation: Conceptual considerations, research themes, measurement issues, and future research directions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38(1), 11-44.
- Covin, J. G., ve Slevin, D. P. (1989). Strategic management of small firms in hostile and benign environments. *Strategic Management Journal*, 10(1), 75-87.
- Covin, J. G., ve Wales, W. J. (2019). Crafting high-impact entrepreneurial orientation research: Some suggested guidelines. In: SAGE Publications Sage CA: Los Angeles, CA.
- Daft, R. L., Sormunen, J. ve Parks, D. (1988). Chief executive scanning, environmental characteristics, and company performance: An empirical study. *Strategic Management Journal*, C: 9, No: 2, ss. 123-139.
- Davidsson. (1989). Entrepreneurship—and after? A study of growth willingness in small firms. *Journal of Business Venturing*, C: 4, No: 3, ss. 211-226.
- Davis, J. L. (2007). Firm-level entrepreneurship and performance: An examination and extension of relationships and measurements of the entrepreneurial orientation construct.
- Dess, G. G., Pinkham, B. C., ve Yang, H. (2011). Entrepreneurial orientation: Assessing the construct's validity and addressing some of its implications for research in the areas of family business and organizational learning. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(5), 1077-1090.
- DiMaggio, P. J., ve Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 147-160.
- Dooley, R. S., ve Fryxell, G. E. (1999). Attaining decision quality and commitment from dissent: The moderating effects of loyalty and competence in strategic decision-making teams. *Academy of Management journal*, 42(4), 389-402.
- Duncan, R. B. (1972). Characteristics of organizational environments and perceived environmental uncertainty. *Administrative Science Quarterly*, ss. 313-327.
- Engelen, A., Kube, H., Schmidt, S. ve Flatten, T. C. (2014). Entrepreneurial orientation in turbulent environments: The moderating role of absorptive capacity. *Research Policy*, C: 43, No: 8, ss. 1353-1369.
- Ensley, M. D., Pearce, C. L. ve Hmieleski, K. M. (2006). The moderating effect of environmental dynamism on the relationship between entrepreneur leadership behavior and new venture performance. *Journal of Business Venturing*, C: 21, No: 2, ss. 243-263.
- Finkelstein, S., Cannella, S., Hambrick, D., ve Cannella, A. (2009). Strategic leadership: Theory and research on executives, top management teams, and boards: Oxford University Press. In: USA.
- Flamholtz, E. (1986). How to make the transition from an entrepreneurship to a professionally managed firm. John Wiley & Sons.
- Frank, H., Matlay, H., Korunka, C., Lueger, M., ve Mugler, J. (2005). Entrepreneurial orientation and education in Austrian secondary schools. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 12(2), 259-273.

- Galbraith, J. R. (1973). Designing complex organizations. Addison-Wesley Longman Publishing Co., Inc.
- Ginzel, L. E., Kramer, R. M., ve Sutton, R. I. (2004). Organizational impression management as a reciprocal influence process: The neglected role of the organizational audience. *Organizational identity*, 223-261.
- Guth, W. D., ve Ginsberg, A. (1990). Guest editors' introduction: Corporate entrepreneurship. *Strategic Management Journal*, 5-15.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2016). Research methods in social sciences: Philosophy-method-analysis. In: Ankara: Seckin Publication.
- Hambrick, D. C. (2007). Upper echelons theory: An update. In: Academy of Management Briarcliff Manor, NY 10510.
- Hambrick, D. C. ve Fukutomi, G. D. (1991). The seasons of a CEO's tenure. *Academy of Management Review*, C: 16, No: 4, ss. 719-742.
- Hambrick, D. C., Geletkanycz, M. A., ve Fredrickson, J. W. (1993). Top executive commitment to the status quo: Some tests of its determinants. *Strategic Management Journal*, 14(6), 401-418.
- Hambrick, D. C. ve Quigley, T. J. (2014). Toward more accurate contextualization of the CEO effect on firm performance. *Strategic Management Journal*, C: 35, No: 4, ss. 473-491.
- Hambrick, D. C., ve Mason, P. A. (1984). Upper echelons: The organization as a reflection of its top managers. *Academy of Management Review*, 9(2), 193-206.
- Hughes, M., ve Morgan, R. E. (2007). Deconstructing the relationship between entrepreneurial orientation and business performance at the embryonic stage of firm growth. *Industrial Marketing Management*, 36(5), 651-661.
- Katz, J. A. (2003). The chronology and intellectual trajectory of American entrepreneurship education. *Journal of Business Venturing*, 18(2), 283-300.
- Khandwalla, P. N. (1977). *The design of organizations*.
- Kor, Y. Y., Mahoney, J. T., ve Michael, S. C. (2007). Resources, capabilities and entrepreneurial perceptions. *Journal of Management Studies*, 44(7), 1187-1212.
- Kourilsky, M. L., ve Walstad, W. B. (1998). Entrepreneurship and female youth: Knowledge, attitudes, gender differences, and educational practices. *Journal of Business Venturing*, 13(1), 77-88.
- Lumpkin, ve Dess. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.
- Lumpkin, G. T., ve Dess, G. G. (2001). Linking two dimensions of entrepreneurial orientation to firm performance: The moderating role of environment and industry life cycle. *Journal of Business Venturing*, 16(5), 429-451.
- MacMillan, I. C., ve Day, D. L. (1987). Corporate ventures into industrial markets: Dynamics of aggressive entry. *Journal of Business Venturing*, 2(1), 29-39.
- MacNulty, C. A. R. (1977). Scenario development for corporate planning. *Futures*, C: 9, No: 2, ss. 128-138.
- March, J. G., ve Simon, H. A. (1958). *Organizations* John Wiley ve Sons. New York.
- Marques, C. S., Santos, G., Galvão, A., Mascarenhas, C., ve Justino, E. (2018). Entrepreneurship education, gender and family background as antecedents on the entrepreneurial orientation of university students. *International Journal of Innovation Science*.

- Marquis, C., ve Tilcsik, A. (2013). Imprinting: Toward a multilevel theory. *Academy of Management Annals*, 7(1), 195-245.
- Meyer, G. D., ve Heppard, K. A. (2000). *Entrepreneurship as strategy: Competing on the entrepreneurial edge*. Sage Publications.
- Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firms. *Management Science*, 29(7), 770-791.
- Miller, D. (2011). Miller (1983) revisited: A reflection on EO research and some suggestions for the future. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(5), 873-894.
- Onstenk, J. (2003). Entrepreneurship and vocational education. *European Educational Research Journal*, 2(1), 74-89.
- Pettigrew, A. M. (1992). On studying managerial elites. *Strategic Management Journal*, 13(S2), 163-182.
- Pfeffer, J. ve Salancik, G. (1978). *The External Control of Organisations*. Pittman, Boston.
- Prahalad, C. K., ve Bettis, R. A. (1986). The dominant logic: A new linkage between diversity and performance. *Strategic Management Journal*, 7(6), 485-501.
- Rauch, A., Wiklund, J., Lumpkin, G. T., ve Frese, M. (2009). Entrepreneurial Orientation and Business Performance: An Assessment of Past Research and Suggestions for the Future. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 761-787.
- Russ, G. (1991). Symbolic Communication and Image Management in Organisations' in R. Giacalone and P. Rosenfeld (eds), *Applied Impression Management: How Image-Making Affects Managerial Decisions*, 219±40. In: Newbury Park, CA: Sage.
- Saroghi, H., Libaers, D. ve Burkemper, A. (2015). Examining the relationship between creativity and innovation: A meta-analysis of organizational, cultural, and environmental factors. *Journal of Business Venturing*, C: 30, No: 5, ss. 714-731.
- Shane, S., ve Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217-226.
- Sharma, P., ve Chrisman, S. J. J. (2007). Toward a reconciliation of the definitional issues in the field of corporate entrepreneurship. In *Entrepreneurship* (ss. 83-103). Springer.
- Stopford, J. M., ve Baden-Fuller, C. W. (1994). Creating corporate entrepreneurship. *Strategic Management Journal*, 15(7), 521-536.
- Sunar, L., Kaya, Y., Otrar, M., Nerse, S., Demiral, S. ve Kalpaklıoğlu, B. (2015). Türkiye'de çalışma yaşamı ve mesleklerin itibarı. In.
- Teece, D. J., Pisano, G., ve Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509-533.
- Thomas, K. M. (2007). *Diversity resistance in organizations*. Psychology Press.
- Venkataraman, N. (1989). Strategic orientation of business enterprises: The construct, dimensionality, and measurement. *Management Science*, 35(8), 942-962.
- Verity, J. (2003). Scenario planning as a strategy. *European Business Journal*, C: 5, No: 4, ss. 185-195.
- Vora, D., Vora, J., ve Polley, D. (2012). Applying entrepreneurial orientation to a medium sized firm. *International Journal of Entrepreneurial Behavior ve Research*, 18(3), 352-379.

- Waldman, D. A., Ramirez, G. G., House, R. J., ve Puranam, P. (2001). Does leadership matter? CEO leadership attributes and profitability under conditions of perceived environmental uncertainty. *Academy of Management Journal*, 44(1), 134-143.
- Wales, W. J., Covin, J. G. ve Monsen, E. (2020). Entrepreneurial orientation: The necessity of a multilevel conceptualization. *Strategic Entrepreneurship Journal*.
- Walter, S. G., ve Block, J. H. (2016). Outcomes of entrepreneurship education: An institutional perspective. *Journal of Business Venturing*, 31(2), 216-233.
- Wang, L., Jiang, W., ve Ma, X. (2021). The effect of CEO entrepreneurial orientation on firm strategic change: The moderating roles of managerial discretion. *Journal of Engineering and Technology Management*, 59, 101616.
- Weaver, K. M., Dickson, P. H., Gibson, B. ve Turner, A. (2002). Being uncertain: the relationship between entrepreneurial orientation and environmental uncertainty. *Journal of Enterprising Culture*, C: 10, No: 02, ss. 87-105.
- Wiklund, J. ve Shepherd, D. (2003). Knowledge-based resources, entrepreneurial orientation, and the performance of small and medium-sized businesses. *Strategic Management Journal*, C: 24, No: 13, ss. 1307-1314.
- Yamak, S., Nielsen, S. ve Escribá-Esteve, A. (2014). The role of external environment in upper echelons theory: A review of existing literature and future research directions. *Group & Organization Management*, C: 39, No: 1, ss. 69-109.